

که اړين او اساسي گامونه پورته نشي، په ۲۰۲۱ کال کې به ملکي مرگ ژوبله په بيساري ډول لوړه شي – د ملگرو ملتونو رپوټ

کابل د ۲۰۲۱ کال د جولای ۲۶ مه - د ۲۰۲۱ کال په لومړۍ نيمايي کې په افغانستان کې ملکي تلفات د ريكارډ کچې ته رسيدلي، په خاص ډول د مې له مياشتې راهيسې چې له افغانستان څخه د نړيوالو نظامي ځواکونو وتل پيل اوډ طالبانو له بريدونو وروسته جگړه سخته شوه د ملکي مرگ ژوبلې په کچه کې چټک زياتوالی رامنځ ته شويدي. د ملگرو ملتونو يو نوی رپوټ چې نن خپور شو خبرداری ورکوي چې د تاوتريخوالي له پام وړ کموالي پرته به، په ۲۰۲۱ کال له کله چې يوناما په افغانستان کې د ملکي مرگ ژوبلې ثبتول پيل کړي د ملکي تلفاتو له اړخه، په يوه کال کې ترټولو لوړه کچه ملکي تلفات ثبت کړي.

په وسله والو جگړو کې د ملگرو ملتونو د ۲۰۲۱ کال ملکي وگړو ساتني د نيمايي کال رپوټ ۵۱۸۳ ملکي تلفات (۱۶۵۹ وژل شوي او ۳۲۵۴ ژوبل) ثبت کړيدي، چې د ۲۰۲۰ کال د ورته مهال په پرتله ۴۷ په سلو کې زياتوالی بڼي.

د جدي انديښني وړ مسله د مې له لومړۍ نيټې را وروسته موده کې د ملکي وگړو د وژل کيدو او ټپي کيدو په شمير کې د پام وړ زياتوالی ده، چې ډير ملکي تلفات د مې او جون ترمنځ موده کې رامنځ ته شوي چې کچه يې تقريباً د مخه څلورو مياشتو په اندازه ده. د مې او جون په مياشتو کې ټولټال ۲۳۹۲ تنو ته مرگ ژوبله اوښتې (۷۸۳ وژل شوي او ۱۶۰۹ ټپيان) - چې دا له ۲۰۰۹ کال راهيسې چې يوناما په منظم ډول د ملکي تلفاتو ثبتول پيل کړي په دغه موده کې ترټولو لوړه شميره ده. د ۲۰۲۱ له جنورۍ تر اپريل مياشتو موده کې ۲۷۹۱ تنو ته ملکيانو ته مرگ ژوبله اوښتې (۸۷۶ وژل شوي او ۱۹۱۵ ټپيان).

دافغانستان لپاره دملگرو ملتونو ځانگړې استازې ډيبرا لاييز وويل: "زه له طالبانو او افغان مشرانو هيله کوم چې د جگړو بې خونده او وحشتناکې تراژيدۍ او پر ملکي وگړو يې، ويجاړونکو اغيزو ته پام وکړي. دا رپوټ ښکاره خبرداری وړاندې کوي چې که د زياتيدونکي تاوتريخوالي مخه ونه نيول شي، نو سرکال به بې شميره ملکي افغانان ټپيان او ووژل شي."

د ملگرو ملتونو ځانگړې استازې چې د يوناما مشره هم ده پر طالبانو او افغان مشرانو غږ وکړچې: "د خبرو اترو پر ميز خپلې هڅې چټکې کړي، د افغان پر وړاندې د افغان د جگړې مخه دې ونيسي. افغانان دې خوندي کړي او د هغوی د ښه راتلونکي لپاره دې هيله ورکړي."

د مې او جون په خونړيو مياشتو کې ډيرې جگړې له ښارونو بهر نسبتاً کم نفوسه سيمو کې ترسره شوي دي. ملگري ملتونه سخته انديښنه لري چې که په ښاري گڼ مياشتو سيمو کې پوځي کړنې ترسره شي نو د افغان ملکي وگړو لپاره به يې پايلې فاجعه لرونکې وي.

د ملگرو ملتونو رپوټ وايي چې: "د نظامي حل هڅه به يوازې د افغانانو کړاو زيات کړي."

ملگري ملتونه ښکېلو غاړو ته د ملکيانو د خونديتوب په برخه کې ددوی نړيوال مسوليتونه وريادوي، په مشخص ډول په دې تړاو ددوی ترسره کړو ژمنو ته اشاره کوي چې ترټولو وروستۍ هغه يې د ۲۰۲۱ کال د جولای پر ۱۸مه نيټه د افغانستان د اسلامي جمهوريت او طالب استازو ترمنځ دقطر په دوحي کې گډه خبره شوې بيانیه ده چې دوی پکې ملکي وگړو ته د زيان نه رسيدو ژمنه کړې ده.

مشخصه ټکان ورکونکي او ژوره انديښنه داده چې د ۲۰۲۱ کال په لومړۍ نيمايي کې نژدې نيمايي ملکي مرگ ژوبله، ښځو، هلکانو او نجونو ته ور اوښتې چې د ټولو ملکي تلفاتو ۴۶ په سلو کې برخه جوړوي چې ۳۲ په سلو کې يې بيا ماشومان دي چې ټول يې - ۱۶۸۲ تنه تلفات کيږي (۴۶۸ وژل شوي او ۱۲۱۴ ټپيان). ۱۴ په سلو کې تلفات ښځو ته اوښتې چې ټول ۷۲۷ تنه کيږي (۲۱۹ وژل شوي او ۵۰۸ ټپيان). ډيره ځورونکي بيا داده چې د بل هر کال د لومړۍ نيمايي پرته چې يوناما يې تلفات ثبت کړيدي د سرکال په لومړي نيمايي کې ډيرې ښځې او ماشومان وژل شوي او ټپيان شويدي.

حکومت مخالفې عناصر دټولو ملکي تلفاتو د ۶۴ په سلو کې مسوليت لري چې: ۳۹ په سلو کې يې د طالبانو، نژدې ۹ په سلو کې يې د اسلامي دولت د خراسان ډلې لخوا او ۱۶ په سلو کې يې دنا مشخصو حکومت مخالفو ډلو لخوا رامنځ ته شوي دي.

حکومت پلوو ځواکونو ته د ۲۵ په سلو کې ملکي تلفات مسوليت منسوب شوی چې له ډلې يې: ۲۳ په سلو کې د افغانستان د ملي امنيتي ځواکونو او ۲ په سلو کې يې د حکومت پلوو وسله والو ډلو او نا مشخصو حکومت پلوو ځواکونو لخوا.

یوناما د ټولو تلفاتو ۱۱ په سلو کې د ځمکنیو جگړو او دزو له کبله او نور ډول پېښو لکه د ناچاوده توکو او د پاته شویو چاودیدونکو توکو له امله رامنځ ته شویو چاودنو ته منسوبوي، چې مشخص اړخ یې نشي په گوته کیدی.

د ۲۰۲۰ کال د ورته مودې په پرتله، حکومت ضد عناصرو ته منسوب ملکي تلفات ۶۳ سلنه ډیر شوي، پداسې حال کې چې دولت ته منسوب ځواکونو له لوري ملکي تلفات ۳۰ سلنه ډیروالی بڼي.

د یادوني وړ ده، یوناما چې د ۲۰۰۹ کال راهیسې په سیستماتیک ډول ملکي تلفات مستند کول پیل کړي، دا لومړی ځل دی چې نړیوالو نظامي ځواکونو ته د ملکي تلفاتو یوه پېښه هم نه ده منسوب شوي. دغې جگړې په ځانگړې توگه افغان د افغان پر وړاندې د جگړې بڼه خپله کړي.

د ۲۰۲۱ کال په لومړۍ نیمایي کې د ملکي تلفاتو عمده لاملونه د حکومت ضد عناصرو له خوا د ځای پر ځای شویو چاودیدونکو توکو پراخه کارول، د ډلو تر مینځ ځمکنی نښتي، د حکومت ضد عناصرو لخوا هدفې وژني او د افغان هوايي ځواکونو له لوري هوايي بریدونه وو.

د ملکي تلفاتو اصلي لامل – د طالبانو او داعش له لوري د غیر انتحاري چاودیدونکو توکو کارول – چې د ټولو ملکي تلفاتو ۳۸ سلنه جوړوي، چې د ۲۰۲۰ کال په ورته موده کې درې برابره پېښې ثبت شوي دي. ځای پر ځای شوي چاودیدونکي توکي چې نږدې ټول یې د طالبانو له خوا کارول کېږي، د ۲۰۲۰ کال د ورته مودې په پرتله د ۴۲ سلنه ملکي تلفاتو د ډیروالي لامل شوي دي. د فشار پلیټ ځای پر ځای شوي چاودیدونکي توکي چاودني چې حتی د ماشومانو لخوا د پل ایښودني سره هم رامینځته کیدلی شي، د نړیوال بشر دوستانه قانون څخه سرغړونه ده او یوناما پر ټینگار سره په طالبانو غږ کوي چې د دا ډول بې توپیره وسایلو په کارولو دایمي بندیز ولگوي.

ځمکنی نښتي د ۳۳ سلنه ملکي تلفاتو لامل شوي دي، او نږدې ټول ملکي تلفات یې طالبانو او افغان ملي امنیتي ځواکونو ته منسوب شوي دي. د ځمکنیو نښتو له امله د ملکي تلفاتو کچه د ۲۰۲۰ کال د لومړیو شپږو میاشتو په پرتله ۴۱ سلنه لوړه شوي.

د حکومت ضد عناصرو له خوا هدفې وژني چې د ټولو ملکي تلفاتو ۱۴ سلنه جوړوي، د ملکي تلفاتو دریم ستر لامل و. هوايي بریدونه، چې د افغانستان هوايي ځواک ته منسوب دي، د ملکي تلفاتو ۸ سلنه جوړوي. د ۲۰۲۰ کال د لومړۍ نیمایي په پرتله، په هوايي بمباریو کې د وژل شویو او ټپي شویو ملکي وگړو شمیر ۳۳ سلنه ډیر شوي.

یوناما د حکومت ضد عناصرو د بریدونو د دوام په اړه چې د چاودیدونکو توکو او دزو پر مټ له توپیر پرته ملکي وگړي په ځانگړي ډول د حکومت ملکي کارکونکي، د بشري حقونو مدافعین، د رسنیو کارکونکي، مذهبي مشران، او بشر دوستانه کارکونکي په نښه کوي او فرقه ییز بریدونه ترسره کوي، ژوره اندېښنه لري.

ماشومان لږترلږه یو ځل په قصدي ډول په نښه شوي وو. تر ټولو ټکان ورکونکي په کابل کې د سپد الشهدا ښوونځي مخې ته د می ۸مې برید و، چې په پایله کې یې تر ۳۰۰ ډیر ملکي وگړي ټپیان او ووژل شول، چې ډیری یې د ښوونځي نجونې وې، چې پکې ۸۵ سلنه ووژل شوي، او هیڅ کومې دولت ضد ډلې یې پرې پر غاړه وانه خيسته.

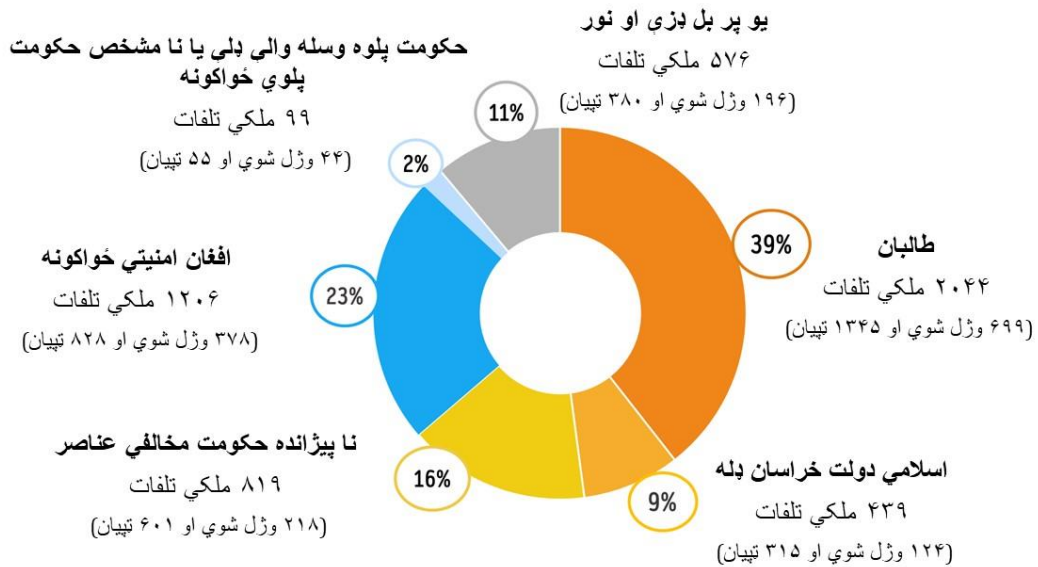
یوناما د شيعه مذهبي لږکیو پر ضد په قصدي ډول فرقه ییز بریدونه ثبت کړي دي، چې ډیری یې په هزاره توکمو پورې اړه لري، چې دشاخوا ټولو مسؤلیت د اسلامي خلافت – داعش ډلې منلی. په دې کې د می - جون په میاشتو کې لږ تر لږه ۸ چاودیدونکي پېښې چې پکې هغه بسونه یا ورته موټري په نښه شوي چې هزاره توکمي پکې سپاره ول، د چاودیدونکو توکو بریدونه او دزي کول شاملې دي. په ټوله کې، د ۲۰۲۱ کال جنوري له اولي نېټې څخه د جون تر ۳۰مې پورې، یوناما ۲۰ دغه ډول پېښې ثبت کړي چې شيعه گان / هزاره گان پکې په نښه شوي، چې په پایله کې یې ۵۰۰ ملکي تلفات (۱۴۳ وژل شوي او ۳۵۷ ټپیان) رامنځ ته شوي دي.

یوناما همدارنگه د وژنو، ناسم چلند، تعصب او تبعیض د رپوټونو د ډیریدو په اړه اندېښنه لري چې د اوسني جگړې او له هغې وروسته ټولني او ولسونه تري اغېزمن کېږي. په ځانگړي ډول دا مهمه ده چې د جگړو پر وخت ټولې خواوې د خلکو بشري حقونو او وقار ته درناوی ولري او د سرغړونو مخه ونیسي.

د جگړې د بنکيلو ډلو پراساس ملکي تلفات

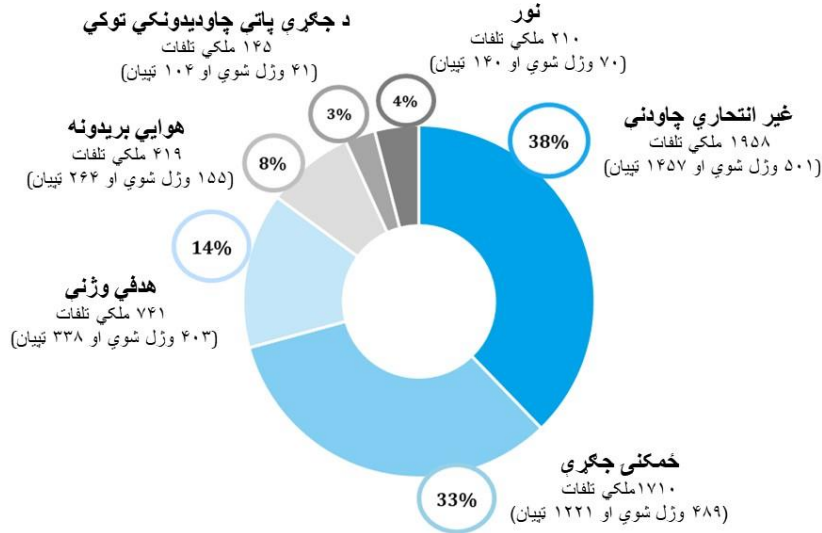
د ۲۰۲۱ کال د جنوري له ۱ د جون تر ۳۰ مې

د پېښو د ډول له اړخه ملکي تلفات

د ۲۰۲۱ کال د جنورۍ له ۱ د جون تر ۳۰ مې

* * *

د میتودولوژي په اړه

د ملکي وگړو د ساتنې په اړه، یوناما په خپلو رپورتونو کې یوازې تایید شوي ملکي تلفات شاملوي. ملکي تلفات د هغو تایید شویو هراړخیزو معلوماتو پر بنسټ مستند کېږي چې د یوناما له لوري څو ځله کنل شوي وي. همدا شان مشخص، روښانه او قانع کونکي شواهد ولري چې ملکيان وژل شوي یا ټپیان شوي دي. د دې معیار پوره کولو لپاره، یوناما لږترلږه درې بیلا بیل او خپلواکه سرچینو ته اړتیا لري، د بیلگې په توګه د پېښې قرباني، شاهد، طبي متخصص، ځایي چارواکي، د شخړې د یوې ډلې لخوا تایید، د ټولني مشر یا نورې سرچینې.

چیرته چې ممکنه وي، د قربانیانو او یا د پېښې شاهدانو څخه معلومات د ساحې څخه د موندل شویو حقایقو له لارې ترلاسه کېږي. که یوناما د ملکي تلفاتو معلوماتو څخه رضایت ونلري، نو بیا پېښه تایید شوي نه کنل کېږي. په دې رپورت کې نا تایید شوي پېښې نه شاملېږي. یوناما ادعا نه کوي چې په دې رپورت کې وړاندې شوي شمېرې بشپړې دي او په عملیاتي چاپیریال کې د محدودیتونو په پام کې نیولو سره د ملکي تلفاتو احتمالي رپورت ورکول تاییدوي، په ځانګړي توګه وروستیو ننګونو ته په پام کې د کرونا ویروس COVID-19 پراخي ناروغۍ او اړونده اقداماتو لخوا رامینځته شوي.

په وسله والو جګړو د ۲۰۲۱ کال ملکي وگړو ساتنې د نیمایي کال رپورت

<http://unama.unmissions.org/protection-of-civilians-reports>

* * *